

Національна Академія наук України
Інститут регіональних досліджень НАН України

На правах рукопису

ДИКИЙ ПАВЛО ІЛІЧ

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА

ВОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНОЇ ПРОДУКЦІЇ

(НА ПРИКЛАДІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ВИМІРКОВАНИХ ПРИЛАДІВ)

Спеціальність: 08.08.01. - Економіка підприємств і
форми господарювання

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття
наукового ступеня кандидата економічних наук

Л Ъ В І В - 1 9 9 6

ЛННБ України ім.В.Стефаніка

00760062 (L)

№. 35. 726

**Національна Академія наук України
Інститут регіональних досліджень НАН України**

На правах рукопису

ДИКАЯ ПАВЛО ІЛІЧ

**ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА
КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНОЇ ПРОДУКЦІЇ
(НА ПРИКЛАДІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ВИМІРЮВАЛЬНИХ ПРИБЛІДІВ)**

**Спеціальність: 08.06.01. - Економіка підприємств і
форми господарювання**

АВТОРЕФЕРАТ

**дисертації на здобуття
наукового ступеня кандидата економічних наук**

ЛЬВІВ - 1996

ЛІТ. ДИ. В. Стефанків
АДГ

Дисертація в рукопис.

Робота виконана в Інституті регіональних досліджень НАН України.

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор
ПОВУРЕЦ Ярослав Олександрович

Офіційні опоненти - доктор економічних наук, професор
ПЛОТКІН Яків Данилович

- кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
ДІМТРУК Іван Йосипович

Провідна організація Науково-дослідний економічний
Інститут Мінекономіки України

Захист " 25 " 10 1996 р.
о 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради
Д. 04.10.01 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня
доктора наук в Інституті регіональних досліджень НАН України
за адресою:

290026, м. Львів, вул. Козельницька, 4

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту
регіональних досліджень НАН України за адресою:

290026, м. Львів, вул. Козельницька, 4

Автореферат розісланий " ___ " _____ 1996 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук

В. І. КОСТАНЕЦЬКИЙ

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

I.1. Актуальність дослідження. Одним із передумов побудови в Україні високоефективної економіки в системі міжнародного поділу праці є забезпечення виготовлення продукції, яка була б конкурентноспроможною у світовому ринковому просторі. Особливо це стосується продукції готової до споживання. На сьогодні конкурентність продукції підприємств України на світовому ринку залишає бажати багатьох країн. Частка експорту України у загальному обсязі виробництва складає лише 7 %.

Очевидно, що конкурентноспроможність продукції сьогодні відображає цілий ряд часткових характеристик, таких як економічна ефективність виробництва і якість продукції, витрати на виготовлення, ціна, експлуатаційні властивості, дизайн, попит, пропозиції продукції, тощо.

Слід відзначити, що у вітчизняній економічній літературі доволі широко вивчалися окремі напрямки організації виробництва, що загалом складають основи забезпечення конкурентноспроможності продукції. Зокрема, вивченню питань управління якістю продукції присвячені наукові праці Долішнього М. І., Веленького П. Ю., Дмитрука І. Й., Удовиченка Є. Г. і ін., питань управління виробництвом і використання основних фондів - Беседіної В. Ф., Бойка Є. І., Герасимчука М., Кузьміна О. Б., Плоткіна Я. Д., Тивончука І. О. і ін., питання програмування розвитку виробництва - Вихруща В. П., Добрава Г. М., Чумаченка М. Г., Ермошенка М. М., Пили В. І., Побурка Я. О., Шкворця В. Ф. і ін. Разом з тим питання комплексного вивчення методів організаційно-економічного забезпечення конкурентноспроможності продукції залишається мало вивченим.

I.2. Мета і завдання дослідження. Метою даної дисертаційної роботи є розробка організаційно-економічних методів забезпечення виробництва конкурентноспроможної продукції на базі програмно-цільового підходу в умовах становлення ринкових відносин.

Для досягнення поставленої мети вирішуватимуться наступні завдання:

- визначення сутності і місця програмно-цільового підходу серед інших підходів до управління розвитком виробництва;

- обґрунтування мети "забезпечення виробництва конкурентноспроможної продукції", як головної мети управління розвитком виробництва";

- класифікація і опис факторів впливу на конкурентноспроможність продукції;

- створення дерева цілей і обґрунтування заходів організації виробництва, що забезпечує виготовлення конкурентноспроможної продукції.

1.3. Предмет, об'єкт та методологія дослідження. Предметом дослідження, відповідно до поставленої мети та завдань, є теоретичні, методологічні та методичні положення, принципи, засади вирішення питань, пов'язаних з формуванням виробництва, здатного виготовляти конкурентноспроможну продукцію.

Об'єктом дослідження вибрані процеси формування виробництва конкурентноспроможної продукції на промислових підприємствах машинобудівного комплексу на прикладі виробництва газових лічильників.

1.4. Методологічне основи виконання дисертаційної роботи послужили системотехнічні підходи до вирішення складних організаційно-виробничих процесів, теоретичні положення та принципи організації виробництва в умовах ринкової економіки.

В процесі роботи опрацьовано вітчизняні та деякі зарубіжні публікації з питань організації виробництва, маркетингу та менеджменту.

1.5. Наукова новизна дисертації полягає в поглибленні знань з питань методології, а також організаційних та економічних методів побудови виробництва конкурентноспроможної продукції в умовах становлення ринкових відносин. Наукову новизну мають положення і висновки, які стосуються використання положень програмно-цільового підходу до створення виробництва конкурентноспроможної продукції в умовах становлення ринкових відносин.

Обґрунтовано доцільність трактування мети "забезпечення виробництва конкурентноспроможної продукції" як головної мети управління розвитком виробництва на етапі становлення ринкових відносин.

Класифіковано і описано економічні, науково-технічні, організаційні та інші фактори, що впливають на формування виробництва конкурентноспроможної продукції.

Запропоновано метод розрахунку рівня конкурентноспроможної продукції.

Розроблено схему творення дерева найважливіших цілей і обгрунтовано відповідні заходи організації виробництва, що забезпечують виготовлення конкурентноспроможної продукції.

Розроблено пропозиції щодо важелів державної підтримки реалізації програм організації виробництва конкурентноспроможної продукції.

1.6. Практична цінність роботи полягає в розробці рекомендацій щодо використання програмно-цільових методів в організації виробництва конкурентноспроможної продукції для умов перехідного періоду. Запропонована схема творення дерева цілей цільової програми забезпечення виробництва конкурентноспроможної продукції, обгрунтування суті відповідних організаційних, економічних, науково-технічних та інших заходів може бути використаною для побудови аналогічних програм на підприємствах машинобудівного комплексу України.

1.7. Реалізація результатів роботи. Теоретичні положення і висновки дисертаційного дослідження використані при розробці стратегії розвитку Івано-Франківського ВАТ "Промприлад", стратегії формування промислової асоціації "Приладгаз", методики формування концепції організації виробництва газових лічильників. Результати роботи знайшли застосування при підготовці Державної програми соціально-економічного розвитку Карпатського регіону (Постанова Кабінету Міністрів України від 24 травня 1993 р., №368), Державної програми виробництва приладів обліку споживання газу і поетапного оснащення ними житлового фонду.

1.8. Апробація роботи. Основні положення дисертаційної роботи доповідались на науково-практичному семінарі з питань вимірювань витрат і кількості газу та стану їх метрологічного забезпечення в економіці України (13 листопада 1995 р. м. Івано-Франківськ), конференції-презентації інвестиційних проєктів у м. Львові, що відбулася 6-7 червня 1996 р., на методологіч-

ному семінарі Інституту регіональних досліджень НАН України 22 лютого 1996 р..

1.9. Публікації. За результатами досліджень опубліковано 5 наукових робіт, загальним обсягом 8,6 друкованих аркушів, особисто автора - 3,7 д.а. Крім цього автор має чотири авторські свідоцтва.

1.10. Загальна структура і обсяг роботи. Загальний обсяг роботи ¹⁴³ стор., включаючи ¹¹ таблиць, ¹⁰ малюнки.

2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

2.1. В дисертації обґрунтовується, що звичайними спорадичними діями здійснити перехід в роботі підприємств від командно-адміністративних до ринкових умов господарювання, вирішити проблему становлення економічно багатих підприємств неможливо.

Вихід українських підприємств з економічної кризи вимагає розробки спеціальних довготермінових науково обґрунтованих цільових програм.

2.2. Одним з наукових проблем побудови цільових програм розвитку підприємств на етапі входження в ринкові відносини є проблема постановки глобальних довготермінових цілей цього розвитку. В дисертації обґрунтовується, що за глобальну мету розвитку сучасних промислових підприємств слід брати *"забезпечення виробництва конкурентноспроможної продукції"*. Це зумовлене тим, що входження України в світовий ринковий простір поставило на перший план боротьби за існування вітчизняних товаровиробників завдання забезпечення конкурентноспроможності власної продукції. Це завдання, на наш погляд, є глобальним і його можна класифікувати як глобальну мету розвитку підприємства в умовах становлення ринкових відносин і як основну мету (*нульовий рівень мети*) відповідної цільової програми.

За глобальну мету розвитку підприємства можна було б брати і інші завдання. Наприклад, - одержання максимального прибутку, мінімальних термінів окупності проектів тощо. Але мак-

симізація прибутку, і мінімізація термінів окупності тощ за нашим висновком, мають конкретний характер і можуть бути отримані інколи за рахунок збігу обставин - ринкових чинників. В реальному житті тільки конкурентноспроможна продукція може і повинна забезпечувати максимальний прибуток підприємства у тривалому періоді часу.

В дисертації приведено характеристику мети розвитку підприємства -забезпечення виробництва конкурентноспроможної продукції як головної мети управління розвитку підприємства, на прикладі виробництва виміривальної апаратури - газових лічильників.

Застосування лічильників газу в Україні є гостро необхідним. Україна споживає біля 100 млрд. м³ газу, в тому числі на житлово-комунальні потреби біля 36 млрд. м³. Діюча в Україні дотаційна система цін на газ є малоефективною і не стимулює енергозбереження. Тому, головне завдання зараз полягає в тому, щоб створити умови раціонального споживання газу, його економії і, ґрунтуючись на цьому, забезпечити народному господарству України вихід із енергетичної кризи. Реальна економія газу буде тільки тоді, коли буде належний облік. За розрахунками, що зроблені в дисертації, якщо в Україні налагодити належний облік газу і ліквідувати дотації на споживання газу, то можна буде зменшити його використання в 1,4 рази в промисловості та в 2,6 рази в комунально-побутовому секторі. Таким чином буде зроблено важливий крок щодо вирішення проблеми ефективного використання газу шляхом впровадження обліку його використання.

2.3. Структурна перебудова виробництва в Україні зумовила зміну структури споживання продукції. З'явилася необхідність у споживанні нових видів продукції як виробничо-технічного, так і кінцевого споживання. Відкритість кордонів, відсутність належного законодавства щодо захисту споживачів сприяла напливу в Україну великої кількості продукції переважно невисокої якості, але дешевшої від аналогічної вітчизняної. Це добре ілюструється на прикладі газових лічильників.

Зaproвадження системи державного обліку споживання газу обумовило великий попит в Україні на газові лічильники. Десятки різних фірм, переважно приватних, одержали відповідні дозволи для ввезення побутових газових лічильників в Україну.

При цьому більшість типів зарубіжних газових лічильників постачається без комплекту монтажних частин та без будь-якої експлуатаційної документації. Непоодинокі випадки, коли завозяться партії газових лічильників, які не допущені до застосування в Україні, або партії старих лічильників, що вже були у користуванні.

Все це обумовлює ситуацію, при якій використання лічильників в Україні в недалекому майбутньому буде пов'язане з додатковими витратами на обслуговування, ремонт тощо.

Тому завданням державної ваги є налагодження виробництва в Україні вітчизняних газових лічильників. Це дозволить, з одного боку, системно вирішити питання виробництва, встановлення, ремонту, метрологічного забезпечення, гарантійних зобов'язань щодо обслуговування засобів вимірювання, а другого - абрегати тисячі і тисячі робочих місць на українських підприємствах. Разом з тим, як показує аналіз технічної конкурентноспроможності лічильників різних країн, українські газові лічильники мають певну перевагу і при зменшенні витрат на їх виготовлення, будуть експортуватися в країни СНД і Європи.

2.4. На початок 1996 р. декілька заводів України вже освоїли серійний випуск побутових газових лічильників. Усі вони, окрім Івано-Франківського ВАТ "Промприлад" випускають лічильники мембранного типу за ліцензіями зарубіжних фірм. Як правило, в Україні відбувається тільки складання цих лічильників з деталей, що поставляються з-за кордону. Аналіз показує, що лічильники різних фірм конструктивно відрізняються між собою. Деталі, з яких вони складаються, несамогамінні. Це створює певні труднощі при установленні лічильників і особливо при їх ремонті.

Газові лічильники Івано-Франківського ВАТ "Промприлад" - лічильники ротаційного типу. Вони мають ряд переваг технічного, дизайнowego, конструктивного характеру, які відповідно формують економічну конкурентноспроможність. Дані лічильники можуть бути використані для вимірювання неагресивних газів рівної структури - повітря, сланцевого, генераторного, доменного, світильного та ін. газів.

Границі допустимої відносної похибки лічильників в діалозоні об'ємних витрат складають ~2,5 %, а початок відліку спо-

житого об'єму газу не перевищує 0,08 м³/год. Маса лічильників без комплектів монтажних та запасних частин не перевищує: 2,5 кг - для лічильників, корпус та ротори яких виготовлені з алюмінієвих сплавів; 4,0 кг - для лічильників, корпус та ротори яких виготовлені з чавуну.

Розробка ВАТ "Промприлад" дозволяє виготовляти побутові лічильники для газу з вітчизняних матеріалів, при цьому, в залежності від замовлення, без зміни основних конструктивів можуть випускатись лічильники з різними діапазонами вимірювань.

2.5. Важливою науковою проблемою залишається проблема визначення рівня конкурентноспроможності продукції конкретного виду на ринку аналогічних товарів. У дисертації критично аналізується метод визначення рівня конкурентноспроможності як суми добутків вагових коефіцієнтів щодо внеску окремих показників конкурентноспроможності в загальний рівень на відповідні показники конкурентноспроможності.

Застосування цього методу має певні труднощі, які зумовлюються, передовсім, відсутністю єдиної методики визначення вагових коефіцієнтів, розробки бальних шкал та присвоєння балів і ін.

В дисертації обґрунтовується, що рівень конкурентноспроможності продукції певного виду серед аналогічних видів продукції може бути визначений на основі економічних характеристик - ціни продукції, яка складається на вітчизняному (світовому) ринку. Рівень конкурентноспроможності пропонується розраховувати за формулою:

$$K = \frac{\sum_{i=1}^n B_i}{i}$$

де: K - рівень конкурентноспроможності;

B_i - ціна виробу i -го виду;

n - кількість видів продукції, які конкурують між собою;

i - індекс виду виробу.

2.6. Невною проблемою в розрахунку рівня конкурентноспроможності продукції є визначення ціни виробу. Особливо це характерно для продукції багаторазового використання, якими є газові лічильники.

Газові лічильники, що випускаються в Україні і за рубежом характеризуються різними технічними даними: терміном служби, комплектацією, масою, пропускнуою здатністю і ін. Ці дані відповідно формують купівельну ціну продукції. Таким чином, купівельна ціна газових лічильників ґрунтується на різних базових умовах. Для розрахунку рівня конкурентноспроможності продукції замість купівельної ціни виробу пропонується брати сукупну вартість виготовлення, монтажу, відновлення приладів на протязі терміну їх служби, яка може бути розрахована за формулою:

$$B = B_1 + B_2 + B_3 + B_4 \left(\frac{T}{t} - 1 \right)$$

де: B - сукупна вартість (ціна) виробу, крб.

B₁ - купівельна ціна лічильника, крб.

B₂ - ціна монтажних частин, крб.

B₃ - ціна монтажних робіт, крб.

B₄ - ціна робіт за оновлення, крб.

T - тривалість терміну експлуатації (років)

t - міжповірочний інтервал (років)

Порівняння рівня конкурентноспроможності газових ротаційних лічильників Івано-Франківського ВАТ "Промприлад" та лічильників інших фірм показано в таблиці.

Економічна оцінка конкурентноспроможності газових лічильників
ротаційного та мембранного типу

N п/п	Показники	мембранні						ротаційні	
		Октава	Gallus	Premagas	Metrix	G M T		Промприлад	
		м. Київ	Фран- ція	Словач- чина	Польща	Німеччина		м. Івано- Франківськ	
		85	84	84	84	Г4	Г4	РН-4	РН-6
1.	Купівельна ціна млн. крб	12	14	14	11	11	11	15	15
2.	Ціна монтажних частин млн. крб	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	0	0
3.	Вартість монтажних робіт млн. крб	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
4.	Ціна робіт за одне відновлення млн. крб	6	7	7	5,5	5,5	5,5	3,5	3,5
5.	Кількість оновлень	3	2	3	3	3	3	3	3
6.	Ціна робіт за відновлення в період служби	15	14	21	16,5	16,5	16,5	10,5	10,5
7.	Сукупна вартість виготовлення, монтажу, відновлення лічильників на протязі 20 років млн. крб	32,3	30,3	37,3	29,8	29,8	29,8	25,3	25,3
8.	Рівень конкурентноспроможності	0,936	0,997	0,810	1,014	1,014	1,014	1,149	1,149

2.7. Програма створення виробництва конкурентноспроможної продукції включає ряд підпрограм, кожна з яких складається також з підпрограм або конкретних заходів. Під заходами в даному разі розуміються такі дії, для виконання яких одночасно визначається потреба в ресурсах. Сукупність дій (заходів) одного спрямування об'єднується в підпрограми (програми).

Програма створення виробництва конкурентноспроможної продукції розчленовується на такі підгрупи:

- забезпечення високої якості продукції;
- мінімізація витрат на виготовлення продукції;
- максимальне забезпечення вимог споживача продукції.

Дані підпрограми структуруються у підпрограми і т.д. (див. малюнок).

2.8. Підпрограма (програма) **"ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИСОКОЇ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ"**. Якість продукції, послуг, робіт є одним з найважливіших факторів забезпечення конкурентноспроможності кожного підприємства, кожної організації.

Для реалізації даної мети на підприємстві має бути запроваджена сучасна концепція управління якістю, що полягає в концентрації зусиль на виконання умов і правил, які дозволяють запобігати виникненню дефектів в процесі виготовлення продукції на всіх етапах її життєвого циклу.

В дисертації описується підхід до створення системи управління якістю, заходи якої утворюють, так званий, замкнений ланцюг якості.

2.9. Підпрограма (програма) **"МІНІМІЗАЦІЯ ВИТРАТ НА ВИГОТОВЛЕННЯ ПРОДУКЦІЇ"**. Для забезпечення конкурентноспроможності продукції важливо домогтися мінімального рівня економічних витрат на її виготовлення. Під економічними витратами розуміються витрати, що їх робить підприємство за матеріальні і нематеріальні ресурси, які воно витрачає в процесі виготовлення продукції.

Всю сукупність витрат підприємства ми розділяємо на дві групи: 1) витрати, які можуть бути мінімізовані шляхом вибору відносно "дешевших" на ринку пропозицій; 2) витрати, що можуть бути мінімізовані шляхом кращої організації праці, ефективного використання ресурсів. В дисертації розглядаються детальніше засоби (підпрограми) мінімізації витрат другої групи.

ПРОГРАМА

Забезпечення конкурентоспроможності продукції

Підпрограми першого рангу

**Забезпечення
якості
продукції**

**Мінімізація
втрат на
виготовлення
продукції**

**Максимальне
забезпечення
нового сегмента
продукції**

**Підпрограми
другого рангу**

**Підготовка
персоналу**

**Рационалізація
виробництва**

**Оновлення і
модернізація
технічного
оснащення**

**Створення системи
мотивації і
стимулювання
ефективності
виробництва**

**Підпрограми
третього рангу**

Конкретні заходи організації виробництва

**Програма створення конкурентоспроможної продукції
та її основні підпрограми**

2. 10. Підпрограма "КООПЕРУВАННЯ І СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА"

В дисертації обґрунтовується схема кооперації виготовлення ротаційних лічильників на базі глибокої спеціалізації виробництва. Аналіз, проведений за участю автора, показав значну ефективність цієї схеми. Так, наприклад, виготовлення зубчастих коліс для газових лічильників РЛ-4, РЛ-6, РЛ-20 передано Кам'янському приладобудівному заводу, який має сучасне устаткування, організував спеціалізований цех. Собівартість зубчастих коліс на 20 % нижча, ніж на заводі "Промприлад". Виготовлення роторів освоюється на Хмельницькому ВО "Новатор". Ямпільський завод "Прилад" спеціалізується на виготовленні лічильних механізмів. Ведеться робота по залученню підприємств, які виготовляли б литво для всіх заводів, які в майбутньому створять базу для зборки лічильників і їх метрологічного забезпечення. Це дозволить зменшити собівартість лічильників на 15 %.

Для вирішення питань встановлення взаємовигідних кооперованих зв'язків між підприємствами різних галузей в дисертації пропонується створення регіональних банків інформації коопераційних можливостей і потреб підприємств.

2. 11. Підпрограма "РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВРАЦІ З СУМІШНИКАМИ І ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ"

Важливим напрямком організації виробництва конкурентноспроможної продукції на нинішньому етапі становлення в Україні ринкових відносин є впровадження принципів господарської зацікавленості різних юридично самостійних підприємств, що виготовляють основну продукцію і її комплектуючі. В дисертації обґрунтовується структура асоціативного управління підприємствами, що проектує, виготовляють і обслуговують використання газових лічильників. Переваги такої форми управління показано на прикладі асоціації "Приладгаз".

До її складу входить - інженерно-впровадницька фірма "Темп", Івано-Франківське ВАТ "Промприлад", Хмельницьке ВО "Новатор", Красилівський агрегатний завод, Ямпільський завод "Прилад", Івано-Франківське ВАТ "Облгаз".

Основним засобом впливу Асоціації "Приладгаз" на діяльність підприємств членів асоціації є розробка спільних виробничих планів, які мають рекомендаційний характер. На основі таких планів вдалося досягти певної спеціалізації та кооперування у виготовленні та постачанні деталей, вузлів, складових частин газових лічильників.

Разом з тим, як показує аналіз, собівартість виготовлення ряду деталей та вузлів на деяких підприємствах Асоціації "Примладза" є порівняно високою, що відповідно завищує ціну кінцевого виробу - газового лічильника, а відтак зменшує його конкурентноспроможність. Зменшення собівартості деталей та вузлів, що поставляються підприємствами для комплектації лічильника може бути вирішене двома шляхами:

- а) вибором постачальників, які виготовляють такі ж комплектуючі, але з нижчими витратами;
- б) контролем технічної, виробничої та економічної діяльності постачальників.

Враховуючи, що комплектуючі деталі та вузли для газового лічильника не є продукцією масового призначення і вибір конкурентів-постачальників дуже обмежений, актуальним є другий шлях - контроль за технічною, виробничою, економічною діяльністю підприємств постачальників. Останнього можна досягти придбанням головною організацією - виготовлявачем лічильників контрольного пакету акцій підприємств постачальників. Тобто через створення холдингової компанії, в якій головним підприємством було б підприємство, яке володіє найбільшою часткою виробничого і інтелектуального потенціалу щодо виготовлення лічильників (ВАТ "Промприлад"), а більшість постачальників деталей та вузлів - дочірніми підприємствами.

Холдингове управління виробництвом газових лічильників дозволить здійснювати єдину інноваційну та інвестиційну політику, контроль за витратами на дочірніх підприємствах, акумулювання коштів для розширки "вузьких" місць виробничо-технологічного процесу в рамках холдингової компанії тощо.

2.12. Підпрограма "ПІДВИЩЕННЯ ФОНДОБРОБУДОВАНИЙ ПРАЦІ".

Складовою частиною робіт, спрямованих на мінімізацію витрат, є виконання заходів, що створюють базу для високої продуктивності праці. Це стосується, передовсім технічного оснащення підприємства на базі найновіших досягнень НТП. В дисертації описуються заходи підвищення фондообороти виробництва газових лічильників Івано-Франківського ВАТ "Промприлад". Необхідним є: впровадити розкрій металу та виготовлення деталей методом холодної листової штамповки на нових видах устат-

кування, зокрема, автоматах давильно-відрізних; впровадити повітряно-плазмову різку металу, модулі для штамповки деталей із стрічки і штучних заготовок; зварювальні апарати для точного зварювання і інші.

2.13. Підпрограма "РОЗВИТОК РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА".

Одним із найгодовніших напрямків управління забезпеченням мінімізації витрат на підприємстві є створення належної системи сприяння розвитку раціоналізації виробництва. Мета такої системи - досягнення максимальної ефективності виробничого процесу. Основними важелями при цьому виступають заходи і заходи стимулювання персоналу щодо вдосконалення своєї праці, підвищення її продуктивності.

На нашу думку діюча система раціоналізації потребує істотного покращення. Для того, щоб зробити її високоефективною необхідно вирішити ряд завдань, серед яких найважливішими є вдосконалення норм і правил стимулювання раціоналізаторських пошуків і впровадження реальних пропозицій, створення обстановки довіри робітників до керівництва, до роботи, яка ведеться щодо вдосконалення технологічних процесів і ін. Важливо домогтися в колективі сприятливого для раціоналізаторської творчості мікроклімату. Для цього слід створити обстановку зацікавленості усіх працюючих у вдосконаленні виробничих процесів на підприємстві.

Діючу систему винагороди за зниження трудомісткості виробів як результату здійснення раціоналізаторських пропозицій, слід доповнити стимулюванням за розробку пропозицій, як таку, враховуючи, звичайно, ефективність пропозицій. Для цього доцільно створити спеціальний фонд розвитку підприємства як певне відрахування від його прибутку та розробити шкалу оцінки ефективності раціоналізаторських пропозицій.

2.14. Велике значення для розробки і реалізації програм організації виробництва конкурентноспроможної продукції мають фактори їх підтримки з боку держави. Сюди належить передовсім врегулювання величини зв'язаного мита на імпорту аналогічну продукцію. При встановленні величини зв'язаного мита на імпорту продукцію слід враховувати витрати на майбутню її експлуатацію та обслуговування, придбання запасних частин тощо. Відсутність

такої комплексної оцінки імпортової продукції ставить у невідгідні умови українського товаровиробника, поскільки ціна імпортованої продукції не враховує майбутніх витрат на її обслуговування. В дисертації обгрунтовується необхідність державної підтримки українського товаровиробника, створення економічних пільг на період освоєння нової продукції і ін.

2.1б. В дисертації обгрунтовується схема організації сервісних центрів встановлення і обслуговування газових лічильників в Україні. Такі центри мають мати, на нашу думку, регіональний характер, і працювати в тісній взаємодії з підприємствами - виробниками лічильників. Описуються принципи, досвід створення сервісного центру встановлення і обслуговування газових лічильників, що виробляються Івано-Франківським ВАТ "Промприлад" на території Донецької, Луганської, Полтавської, Одеської, Запорізької, Харківської, Дніпропетровської областей.

3. ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

3.1. Впровадження ринкових умов господарювання, входження українських товаровиробників в світову систему ринкових відносин суттєво загострили проблему виробництва конкурентноспроможної продукції. Особливо актуальною ця проблема є для продукції довготермінового споживання, зокрема, вимірювальних приладів. Розв'язання цієї проблеми вимагає вирішення комплексу питань структурної перебудови виробництва, підвищення якості продукції, зниження собівартості її виготовлення, державного захисту вітчизняного товаровиробника тощо.

3.2. Для вирішення проблеми організації виробництва конкурентноспроможної продукції на кожному з підприємств має бути розроблена цільова програма. Необхідність такої розробки зумовлена тим, що забезпечення конкурентноспроможності продукції є порівняно новою метою управління розвитком переважної більшості українських підприємств і вимагає перерозподілу внутрішніх ресурсів та залучення нових ресурсів відповідно до головної мети (цілі) і її підцілей.

3.3. Визначення цільового завдання - забезпечення виготовлення конкурентноспроможної продукції, як головної мети управління розвитком підприємства на етапі входження в ринкові відносини, дозволяє створити умови для досягнення інших важливих цілей управління розвитком підприємства, зокрема такої як одержання прибутку соціального розвитку колективу.

3.4. Головна мета розвитку підприємства на етапі входження в ринкові умови господарювання - забезпечення конкурентноспроможності продукції, - структуризується на ряд цілей першого рангу, основними з яких є: забезпечення високої якості продукції; задоволення вимог споживачів продукції; мінімізація низьких витрат на виготовлення продукції. Цілями другого рангу виступають такі цілі як: раціоналізація виробництва, навчання, персоналу, створення системи мотивації і стимулювання праці, впровадження принципів господарської зацікавленості підприємств, що виготовляють продукцію виробничо-технічного призначення для комплектування продукції, що є готовою для споживання тощо.

Для досягнення кожної з цілей розробляються відповідні підпрограми (*програми*) та заходи, які повинні виражати конкретні завдання перед кожним підрозділом підприємства.

3.5. Як основні способи досягнення основних цілей програми створення виробництва конкурентноспроможної продукції пропонуються:

. підвищення продуктивності праці - стимулювання раціоналізаторських пошуків працюючих на підприємстві;

. поглиблення спеціалізації та кооперування виробничих процесів в регіоні - створення регіональних банків інформації про можливості виготовлення та потреби підприємств у споживання комплектуючих виробів;

. стимулювання зацікавленості підприємств, що виготовляють комплектуючі вироби - впровадження методів асоціативного та холдингового управління;

. захист державою інтересів вітчизняного товаровиробника

. підвищення ставок зв'язного мита на продукцію довготермінового споживання, з врахуванням сукупної вартості її виготовлення, встановлення, оновлення та обслуговування;

. забезпечення надійності вимірвальних приладів - створення державної мережі сервісного обслуговування вимірвальних приладів, включаючи контроль якості, продаж, встановлення, контроль точності вимірювань, ремонт, оновлення та утилізацію виробів.

4. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ І РЕЗУЛЬТАТИ

дисертаційного дослідження викладені в таких публікаціях:

4.1. З. Манів, П. Диксий. Проблеми виробництва побутових газових лічильників // Соціально-економічні проблеми управління розвитком регіону в умовах трансформації економіки: Зб. наук. праць. - Львів, 1994. - 0,5 д.а., особисто автора - 0,25 д.а.

4.2. Програмно-цільова організація виробництва конкурентноспроможної продукції. Препринт наукової доповіді (у спів-авторстві) ІРД НАН України. Львів - 1996. 3,1 д.а., особисто автора 1,5 д.а.

4.3. Концепція програми створення виробництва конкурентноспроможних газових лічильників на Івано-Франківському ВАТ "Промприлад" (у співавторстві) ІРД НАН України, Львів - 1996, 2,4 д.а., особисто автора - 1,8.

4.4. П. Диксий, З. Манів. Розширення підприємства з виробництва газових лічильників. Інвестиційний бюлетень 14'96, додаток до журналу "Регіональна економіка". 0,3 д.а.

4.5. П. Диксий. Побутові лічильники: проблеми і перспективи. Вісник Академії інженерних наук - Київ, 1996 р. 0,3 д.а.

4.6. Крім того автор має 4 авторські свідоцтва.

А Н Н О Т А Ц И Я

ДИКИЙ П. И. Организация производства конкурентоспособной продукции (на примере организации производства измерительных приборов).

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.01. - Экономика предприятий и формы хозяйствования.

Диссертацией является рукопись.

Защитаются теоретические и методические положения и предложения по разработке программы организации производства конкурентоспособной продукции.

Разработана структура программы, ее мероприятия и обосновано пути их реализации в условиях становления рыночных отношений.

A N N O T A T I O N

Dykyi P. I. Organizing of Competitive Production Manufacturing (organizing of measuring instruments manufacturing is given as an example).

This thesis upholds theoretical and methodical principles and propositions which deal with the elaboration of the programme for creating competitive production manufacturing.

It presents the structure of the programme, formulates the main ways and substantiates their realization under the conditions of establishing market relations.

Ключові слова: конкурентноспроможність, продукція, розвиток, програма, якість, мінімізація витрат.

Ав. 35.726
АВ 35.726

Підписано до друку 2.09.1996.
Формат 60х90/16. Друк - різнографія.
Ум. друк. арк. 1,25. Тираж 100 прим. Зам. 310.

Центр оперативної поліграфії - фірма "ВМС"
м. Львів, вул. І.Франка, 157, тел. 42-10-41, 42-10-46